

Уставните амандмани, по кој знае кој пат, ќе ја сменат формата на Уставот на РМ, кој во последно време постојано се менува како да е човек кој секојдневно ги менува чорапите.

Во документот на Венецијанската комисија CDL-AD(2005)038 ѝ се сугерира на Владата на РМ за деполитизација на изборот и разрешување на судиите. Потоа треба да се утврди постапката за избор на членови на Советот од редот на судии, да се отстрани принципот на инкомпатибилност на функциите и да се разгледа учеството на министерот за правда во Државниот судски совет.

■ Пишува: Кокан СТОЈЧЕВ

"12 АПОСТОЛСКИ АМАНДМАНИ" СЕ ЦОКЕРИ ЗА ВЛАСТА

Предлог-амандманите поврзани со уставните измени во областа на правосудството конечно се наоѓаат во третата завршна фаза, каде што собраниските "гладијатори" треба да ја покажат целата своја ораторска умешност, доблест и трезвеност, но и стручност во однос на тежината на проблемот. Станува збор за сериозни реформи од кои зависат многу нешта и процеси битни за натамошниот развој на земјата.

Во законодавната арена повторно ќе се судрат два различни концепта, оној на Владата, но и погледите на стручњациите и на опозицијата во однос на преземените реформи во судството. Оттука почнува основата за градењето на македонската "Нова барка" за ЕУ, а не од изборното законодавство, како што гласеше пораката од

Брисел. Во "12-те апостолски" амандмани треба да се содржи севкупната содржина за реформите во правосудството, кои во јавноста иницираа различни пристапи, мислења, дури и нови политички барања кои произлегуваат од призмата на Рамковниот договор. Во тој контекст ќе мора да се бара новата формулација на уставните амандмани, кои по кој знае кој пат ќе ја сменат формата на Уставот, кој во последно време постојано се менува како да е човек кој секојдневно менува чорапи.

ТЕЗИ И КОНТРАТЕЗИ

Дали навистина Уставот на РМ ни мириса како земјата Данска? Ова Хамлетовско прашање сега не е наш предмет на поцелосна опсервација, но токму тој став го из-

бра Владата за локомотива и го покренува возот на уставните реформи. Имено, по одржувањето на јавната расправа Министерството за правда констатира дека за остварување на реформата на правосудниот систем неопходни се измени на Уставот во делот на одредбите, кои се однесуваат на судството и на Јавното обвинителство. Истовремено, истиот извор оди со друга мошне важна и дискутабилна теза, а која треба подетално да се анализира - измените на Уставот се услов за остварување на процесите

за наведеното јакнење на судскиот систем.

Наспроти овие тези на владејачката гарнитура, еден мал број од судиите (од помладата генерација), имаат спротивставено размислување. Причините за лошите состојби во судството тие не ги лоцираат во Уставот, според нив, тој дава доволна рамка за обезбедување независно и самостојно судство, а за надминувањето на слабостите потребни се измени во соодветните закон-

ски решенија. Меѓутоа, овој нивен стручен став не успеа да ја пробие наметнатата бариера, која уште на почетокот ја спроведуваа политичката волја на владејачката конјunktura. Таа дури се дрзна да ги брани своите становишта дека пречка претставуваат т.н. предмети иницирани од сторените прекршоци, кои ги направиле граѓаните.

Имено, концептуалниот судир во однос на начинот на спроведувањето на ре-

формите во правосудството се преточи во сегашниот понуден амандман XX, со кој се предвидува растоварување на судовите и пренесување на одделни предмети врз управата и другите организации. Со оглед на тоа што со предложениот амандман се предвидува пренесување на дел од судската надлежност за одлучување за определени полесни видови прекршоци на органи на управата, констатирано е дека има проблеми од практична природа, во смисла на тоа дали вработените во органите на управата и во другите организации и институции, кои вршат јавни овластувања ќе имаат капацитет за водење вакви постапки. Исто така, околу овој проблем се наметна прашањето за дистинкција меѓу утврдувањето на вина и изрекување казна. Првиот сегмент е во судска надлежност, а според експертите, тоа не може да се пренесе врз управен орган. Додека, пак, во однос на изрекувањето казна се зацврсти мислењето дека тоа може да биде во надлежност на управен орган, но при тоа мора да се обезбеди контрола на неговата одлука од страна на судскиот орган. Во однос на овој амандман било сугерирано оваа материја да не биде регулирана во делот презумпција на невиност (таа треба да остане во рамките на судовите, а не во управата), туку во нов амандман во кој ќе биде содржана формулацијата дека во случаи определени со закон, казна или друг вид санкција за сторен прекршок кој не се состои во лишување од слобода, може да ја изрече управен орган, со тоа што неговата одлука би подлежела на судска контрола. Но, според подготвувачот на измените дел од учесниците во јавната расправа го поздравиле овој амандман, бидејќи бил неопходен за растоварување на судовите од полесните прекршоци. Инаку, во јавната расправа по овој амандман повторно се отворило прашањето за враќање на старите решенија за

оведување специјализирани судови (судови за прекршоци или нови административни судови).

Амандманот кој испадна од трката за уставни реформи, а тоа е околу цензусот на изборот на претседател, покрена лавина нови барања од претставниците на етничките заедници. Тие со измените на Уставот барале да се востанови функцијата потпретседател на државата, а имало и предлози и претседателот и потпретседателот да се избираат на непосредни избори. Во прилог на овие тези биле иницирани предлози претседателот и потпретседателот на државата да се избираат од страна на Собранието, а потпретседателот да биде од заедницата која е застапена со повеќе од 20 проценти од населението во Македонија.

ЕКСПЕРТСКИ МИСЛЕЊА

Концептот со кој се влезе во уставните измени Владата го брани со "цокери". Според неа, препораките на ГРЕКО и на Венецијанската комисија при Советот на Европа биле позитивни. Но, заборави да потенцира дека мислењата на меѓународните експерти се различни и критички настроени, бидејќи во нив можат да препознаат одредени опасности поврзани со политичкото влијание врз судите.

Препораките на ГРЕКО велат дека треба да се намалат носителите на државни функции кои уживаат имунитет. Ограничувањата се концентрираат на т.н. функционален имунитет, односно имунитет при вршење на функцијата.

Стручното мислење на Венецијанската комисија при Советот на Европа е исклучително важна алка во уставните измени. Но, нејзината експертиза не треба да се користи во смисла за политичко покривање на покренатите реформи, бидејќи ова тело е имуно на ваквите претензии. Имено, станува збор за независно меѓународно

експертско тело, кое има значајна улога во водењето на европската и на светската политика. Низ нејзина призма мина оценувањето на новиот Устав на Ирак, потоа одвивањето на изборите во Грузија, како и правилата на нивното одржување. Значи, овие експерти не се паднати од ведро небо, туку уживаат меѓународен углед. Во тој контекст, во документот на Комисијата CDL-AD(2005)038 упати барање до Владата на РМ за деполитизација на изборот и разрешувањето на судиите. Нејзините забелешки се јасни, треба да се утврди постапката за избор на членови на Советот од редот на судии, потоа да се отстрани принципот на инкомпатибилност на функциите и да се разгледа учеството на министерот за правда во Државниот судски совет. Венецијанската комисија сугерира дека во работењето на идниот Државен судски совет, кој е задолжен за оценување на работата на судиите во македонското правосудство, министерот за правда не треба да има право на глас. Што значи, ја дистанцира неговата улога во Советот од политичката функција, која во тој момент ја извршува. Истата Комисија стравува од улогата на судиите во ДСС, кој може да се претвори во силен бирократски моќен центар. Затоа предлага Државниот судски совет да не биде орган кој ќе ја донесе конечната одлука за покренување дисциплинска одговорност за работата на одредени судии во правосудството, а доколку тоа не е можно, тогаш да се овозможи поднесување жалба против одлуката за дисциплинската одговорност, донесена од Советот. Ова се само дел од забелешките на меѓународните експерти од кои, некои се во зависна, а некои се во независна положба. Затоа, секое нивно мислење треба да се земе предвид, но и да се одмери, бидејќи дел од нив подлежат под силно политичко влијание, кое секогаш ги ограничува нивните можности и сугестии.

